

هدف کلی: آشنایی با مسولیت های مربوط به مرجعیت دینی و ولایت ظاهری امامان بزرگوار

اهداف آموزشی

تبیین برخی از اقدامات ائمه اطهار (ع) در راستای تعلیم دین و مرجعیت دینی
آشنایی با حدیث سلسله الذهب یا زنجیره طلایی
آشنایی با برخی از شخصیت های اسلامی

به کانال ما در تلگرام بپیوندید

t.me/mahmoudi_izeh

مجتبی محمودی

دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه

سال تحصیلی: ۱۴۰۱ - ۱۴۰۰

احیای ارزش های راستین

درس دوم

در درس قبل با شرایط اجتماعی، فرهنگی و سیاسی عصر ائمه اطهار علیهم السلام آشنا شدیم. در این درس می خواهیم بدانیم:
امامان بزرگوار علیهم السلام در آن شرایط سخت چگونه مسئولیت های مربوط به مرجعیت دینی را به انجام رساندند؟
اقدامات ایشان چه تأثیری در جامعه اسلامی داشت؟

- ۱- امام علی (ع) در یکی از سخنرانی هایش جامعه پس از خودش را چگونه توصیف می کند؟
- ۲- امام علی (ع) پس از بیان اوضاع و احوال پس از خود و آگاه کردن مردم و هشدار به آنها چه فرمود؟

نکته

امیرالمؤمنین علی علیه السلام وقتی رفتار مسلمانان روزگار خود را مشاهده می کرد، با روشن بینی و درک عمیقی که از نتیجه رفتارها و وقایع داشت، سرنوشت و آینده نابسامان جامعه اسلامی را پیش بینی می کرد و در زمان های مختلف و در سخنرانی های متعدد، مسلمانان را نسبت به عاقبت رفتارشان بیم می داد.^۱

آن امام در یکی از سخنرانی ها، خطاب به مردم فرمود :

۱) «به زودی پس از من، زمانی فرا می رسد که در آن زمان، چیزی پوشیده تر از حق و آشکارتر از باطل و رایج تر از دروغ بر خدا و پیامبرش نباشد. نزد مردم آن زمان، کالایی کم بهاتر از قرآن نیست، وقتی که بخواید به درستی خوانده شود و کالایی رایج تر و فراوان تر از آن نیست، آن گاه که بخواید به صورت وارونه و به نفع دنیا طلبان معنایش کنند. در آن ایام، در شهرها، چیزی ناشناخته تر از معروف و خیر و شناخته شده تر از منکر و گناه نیست»^۱

امام پس از بیان اوضاع و احوال پس از خود و آگاه کردن مردم و هشدار به آنها فرمود :

۲) «در آن شرایط، در صورتی می توانید راه رستگاری را تشخیص دهید که ابتدا پشت کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید و وقتی می توانید به عهد خود با قرآن وفادار بمانید که پیمان شکنان را تشخیص دهید؛ و آن گاه می توانید پیرو قرآن باشید که فراموش کنندگان قرآن را بشناسید»^۲

آن گاه امیرمؤمنان علیه السلام، راه حل نهایی را بیان می کند و می فرماید :

«پس همه اینها را از اهلش طلب کنید. آنان اند که نظر دادن و حکم کردنشان، نشان دهنده دانش آنهاست، و هرگز با دین مخالفت نمی کنند و در دین اختلاف ندارند»^۳

تفکر در حدیث

۱- با تأمل در سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام، سه مورد از نشانه های بازگشت مسلمانان به دوره جاهلیت را بیان کنید.

(الف) پوشیده شدن حق، آشکار شدن باطل

(ب) ناشناخته بودن معروف در جامعه و شناخته شدن منکر

(ج) ... رواج دروغ بر خدا و پیامبرش و کم بها شدن قرآن

۲- برای نجات از گمراهی و تشخیص راه حق، امیرالمؤمنین علیه السلام چه پیشنهادی را به مردم می دهد؟ پاسخ پایین صفحه

۳- فکر می کنید مصداق پیشنهاد امام چه کسانی اند؟ امامان بعد از ایشان

۱- برخی از این سخنرانی ها در نهج البلاغه، از جمله در خطبه های ۹۸، ۱۴۷، ۱۵۱، ۱۵۴، ۱۵۶، ۱۵۸ و ۱۶۷ آمده است.

۲- نهج البلاغه، قسمت هایی از خطبه ۱۴۷.

۳- حفظ کردن عین سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام ضروری نیست. فقط می توان سؤالاتی مشابه با فعالیت «تفکر در حدیث»، از این سخنان

طراحی کرد. ۲- شناسایی پشت کنندگان به صراط مستقیم، پیمان شکنان عهد با قرآن و فراموش کنندگان قرآن و طلب همه اینها از اهلش، آنان که نظر دادن و حکم کردنشان، نشان دهنده دانش آنهاست و هرگز با دین مخالفت نمی کنند و در دین اختلاف ندارند

- ۱- چرا آنچه امام علی (ع) پیش بینی می کرد به وقوع پیوست و بنی امیه با دنیای اسلام چه کرد؟
 ۲- چند مورد از اقدامات بنی امیه را نام ببرید؟
 ۳- ائمه اطهار (ع) چگونه با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند؟

همان طور که در درس قبل خواندیم (به علت عدم توجه مسلمانان به هشدارهای امیرالمؤمنین علی علیه السلام، آنچه آن امام پیش بینی می کرد، به وقوع پیوست؛ بنی امیه بر مردم حاکم شد و بار دیگر، دنیای اسلام را تا حدود زیادی به جاهلیت بازگرداند) آنان به نام اسلام و جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله، اهل بیت گرامی ایشان و مجاهدان راه حق را یا شهید کردند، یا به زندان انداختند، یا در سخت ترین شرایط زندگی قرار دادند) با وجود این شرایط سخت و بحرانی^۱ (ائمه اطهار علیهم السلام از پائینشستند و به شکل های گوناگون با این حاکمان مبارزه کردند و در مقابل تفسیرهای غلط از اسلام و تحریف دین، آموزه های قرآن و سخنان واقعی پیامبر را در اختیار جامعه قرار دادند)^۲

اکنون به برخی از اقدامات ائمه اطهار علیهم السلام در راستای تعلیم دین و مرجعیت دینی آنان می پردازیم:

۱- تعلیم و تفسیر قرآن کریم (در حالی که حاکمان زمان به افراد فاقد صلاحیت میدان می دادند تا قرآن را مطابق با اندیشه های باطل خود تفسیر کنند، امامان بزرگوار در هر فرصتی که به دست می آوردند، معارف این کتاب آسمانی را بیان می کردند و رهنمودهای آن را آشکار می ساختند. در نتیجه این اقدام، مشتاقان معارف قرآنی، توانستند از این کتاب الهی بهره ببرند)^۳

بیشتر بدانیم ۴- **تعلیم و تفسیر قرآن کریم یکی از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (ع) است آن را توضیح دهید؟**

- ۱- برخی از شاگردان و مفسران تعلیم یافته ائمه اطهار علیهم السلام عبارتند از: عبدالله بن عباس، عبدالله بن مسعود، جابر بن عبدالله انصاری، سعید بن جبیر، مجاهد بن جابر مکی، طاووس بن کیسان، رفیع بن مهران، جابر بن یزید جعفی، اسماعیل بن عبدالرحمن کوفی، ابوسعید حسن بصری، قتاده و ابوصالح باذان^۱.
  - ۲- نمونه های فراوانی از تفسیرهای ناروای افراد، فاقد صلاحیت و اقدامات روشنگرانه ائمه اطهار علیهم السلام در تاریخ نقل شده است که به یک مورد اشاره می کنیم:
- در زمان برخی از ائمه اطهار علیهم السلام گروهی پیدا شدند که گمان می کردند خداوند جسم دارد. آنان برای اثبات اندیشه خود از بعضی عبارات قرآن نظیر «يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ : دست خداوند بالای دست هایشان است»^۲ کمک می گرفتند.
- امامان بزرگوار توضیح می دادند که آیات قرآن را با آیه های دیگر باید تفسیر کرد. قرآن کریم می فرماید:
- «أَلَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ : هیچ چیزی مانند او [خدا] نیست»^۳؛ پس، نمی توان دستی مانند دست انسان ها برای خدا تصور کرد. در عربی، ید علاوه بر دست، به معنای قدرت هم به کار می رود. بنابراین، تفسیر آیه این است که قدرت خداوند از همه قدرت ها برتر است.

۱- تاریخ تفسیر و نحو، سیدمحمدباقر حجتی، بنیاد قرآن، ص ۲۵ تا ۶۶.

۲- سوره فتح، آیه ۱۰. ۵- اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (ع) را فقط نام ببرید؟ حفظ سخنان و سیره پیامبر اکرم

۳- سوره شوری، آیه ۱۱. تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو

۲- **حفظ سخنان و سیره پیامبر ﷺ**: در درس قبل دیدیم که (بعد از رحلت رسول خدا ﷺ، نوشتن سخنان ایشان ممنوع شد و این ممنوعیت چه آثار زیان باری برای مسلمانان داشت. البته امیرالمؤمنین علیه السلام و حضرت فاطمه علیها السلام به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر را به فرزندان و یاران خود آموختند و از آنان خواستند که این آموخته‌ها را به نسل‌های بعد منتقل کنند) ۱

دانش تکمیلی ۱

برای مطالعه نمونه‌ای از توجه حضرت فاطمه علیها السلام به حفظ و نگهداری سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

نمونه

حدیث زنجیره طلایی

هنگامی که امام رضا علیه السلام به اجبار مأمون، از مدینه به مرو، پایتخت حکومت این خلیفه عباسی می‌رفت، در مسیر حرکت خود به نیشابور رسید. هزاران نفر از مردم به استقبال ایشان آمده بودند و گروه زیادی از آنان، قلم‌هایشان را آماده کرده بودند تا هرچه امام می‌گوید، بنویسند و برای خود و آیندگان نگه دارند. وقتی امام در جمع مردم قرار گرفت، به امام علیه السلام اصرار کردند تا برایشان سخن بگوید. امام به آنان فرمود: **۲- امام رضا (ع) راویان حدیث سلسله الذهب را چگونه معرفی می‌کند؟**

۲ (من از پدرم، امام کاظم علیه السلام شنیدم و ایشان از پدرش، امام صادق علیه السلام و ایشان از پدرش، امام باقر علیه السلام و ایشان از پدرش، امام سجاد علیه السلام و ایشان از پدرش، امام حسین علیه السلام و ایشان از پدرش، امام علی علیه السلام و ایشان از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمود: خداوند می‌فرماید): ۲

حدیث کَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي آمِنَ مِنْ عَذَابِي؛ را ترجمه کنید؟

(کَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَلْعَةٌ مُحْكَمَةٌ مِنْ أَسْتِ، هَرَكْسٌ بِهَ إِينَ قَلْعَةٍ مُحْكَمَةٍ مِنْ وَارِدِ شُودِ، از عذاب من در امان می‌ماند).

پس از اندکی درنگ، امام فرمود:

بِشُرُوطِهَا وَ أَنَا مِنْ شُرُوطِهَا! ۱ اما به شرط‌های آن، و من از جمله شرط‌های آن هستم.)

۳ (مقصود امام علیه السلام این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام که همان ولایت خداست، میسر می‌شود.) ۳

۱- أمالی، صدوق، ص ۲۳۵. ۳- مقصود امام رضا (ع) از بیان حدیث سلسله الذهب چیست؟

- ۱- نحوه بیان حدیث سلسله الذهب نشان دهنده چیست و بگویند که چرا به این نام مشهور است؟
- ۲- تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو یکی از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (ع) است ان را توضیح دهید؟

۱ (نحوه بیان این حدیث نشان می‌دهد که چگونه احادیث رسول خدا ﷺ، از امامی به امام دیگر منتقل می‌شده است. این حدیث، به جهت توالی و پشت سرهم آمدن اسامی پیشوایان معصوم در آن، به حدیث سلسله الذهب (یعنی زنجیره طلایی) مشهور است.)^۱

۳- تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو (با گسترش سرزمین‌های اسلامی، سؤال‌های مختلفی در زمینه‌های احکام، اخلاق، افکار و نظام کشورداری پدید آمد. ائمه اطهار علیهم السلام با تکیه بر علم الهی خود، به دور از انزوا و گوشه‌گیری و با حضور سازنده و فعال، درباره همه این مسائل اظهار نظر می‌کردند و مسلمانان را از معارف خود بهره‌مند می‌ساختند. ثمره این حضور سازنده، فراهم آمدن کتاب‌های بزرگ در حدیث و سیره ائمه اطهار علیهم السلام در کنار سیره پیامبر و قرآن کریم است.)^۲ در میان این کتاب‌ها می‌توان از کتاب «نهج البلاغه» از سخنان حضرت علی علیهم السلام و کتاب «صحیفه سجادیه» از دعا‌های امام سجاد علیهم السلام، نام برد. علاوه بر این، دانشمندان اسلامی و راویان حدیث، سخنان رسول خدا ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام را در مجموعه‌هایی گرد آورده که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: «کافی»^۳ از کلینی، «من لایحضره الفقیه» از شیخ صدوق، «تهذیب» و «استبصار» از شیخ طوسی. به این چهار کتاب، «کتب اربعه» می‌گویند.^۳

نکته

۳- مهم‌ترین مجموعه‌هایی که سخنان پیامبر و ائمه اطهار (ع) را گرد آورده اند را نام ببرید؟

بیشتر بدانیم

قانون بازنشستگی

حکومت اسلامی در زمان امیرالمؤمنین علیهم السلام توسعه پیدا کرده بود و این مسئله موجب پدید آمدن شغل‌های زیادی در جامعه شده بود؛ در نتیجه روابط اقتصادی تغییر زیادی کرده و جامعه نیازمند قوانین جدیدی بود که متناسب شرایط جدید باشد.

به عنوان نمونه، روزی امیرالمؤمنین علی علیهم السلام در حال گذر از کوچه پس‌کوچه‌های کوفه بود که نگاهش به پیرمردی افتاد که در گوشه‌ای نشسته و دست نیاز به سوی مردم بلند کرده است. امام از کسانی که آنجا حاضر بودند پرسید: این مرد کیست و چرا گدایی می‌کند؟ حاضران بایی اعتنایی گفتند: مسیحی است!

امام فرمود: «تا وقتی توانایی داشت، از او کار کشیدید و اکنون او را به حال خود وا گذاشته‌اید؟! برعهده حکومت است که تازه‌نده است، هزینه او را برعهده بگیرد. بروید از بیت‌المال به او مستمری بدهید».^۱

بدین ترتیب، امیرالمؤمنین علیهم السلام «قانون بازنشستگی» را به عنوان یک وظیفه اسلامی پیشنهاد کرد و خودش هم آن را به اجرا درآورد.

۱- وسائل الشیعه، حرّ عاملی، ج ۲، ص ۴۲۵.

- ۱- تربیت شخصیت های اسلامی یکی از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (ع) است آن را توضیح دهید؟
 ۲- برخی از یاران برجسته رسول خدا (ص) را نام ببرید؟
 ۳- امام علی (ع) چه انسان هایی را تربیت کردند؟

۴- تربیت شخصیت های اسلامی: یکی از اقدامات مهم ائمه اطهار علیهم السلام تربیت شاگردان و

دانشمندان برجسته و بزرگ بود. آنان شخصیت های برجسته ای تربیت کردند که در علم، ایمان، تقوا و جهاد در راه خدا سرآمد انسان های زمان خویش بودند و اندیشه های اسلام راستین را در میان مسلمانان گسترش دادند) ۱

نمونه هایی از شخصیت های اسلامی

۲) یاران برجسته رسول خدا صلی الله علیه و آله مانند سلمان فارسی، عمار، ابوذر و مقداد پس از رحلت آن بزرگوار، گرد امام علی علیه السلام جمع شدند) ۲) (آن امام علاوه بر توجه به آنان، گروه زیادی از انسان های دانشمند، مجاهد و صاحب فضیلت مانند اویس قرنی، کمیل بن زیاد، میثم تمار و رُشید هجرى (بیشروان عرفان و معنویت)، عبدالله بن عباس (مفسر قرآن کریم)، مالک اشتر و محمد بن ابی بکر (پیشتازان جهاد و مبارزه) را که در پایه گذاری فرهنگ اسلامی نقش برجسته ای داشتند، تربیت کرد) ۳

همچنین امام سجاد علیه السلام در شرایط سخت بعد از قیام عاشورا با صبر و بردباری و هوشیاری، بار دیگر علاقه مندان به اهل بیت علیهم السلام را گرد آورد و به تعلیم آنان پرداخت. اسامی ۱۷۰ نفر از شاگردان امام سجاد علیه السلام یا کسانی که از ایشان حدیث نقل کرده اند، در تاریخ ثبت شده است. ۳) (در میان آنان، شخصیت های برجسته ای چون ابوحمزه ثمالی و سعید بن جبیر قرار داشتند که در دانش و تقوا و بصیرت و جهاد نام آور بودند) ۴) سعید بن جبیر به سبب پیروی از امام، به وسیله فرماندار بنی امیه به صورتی

فجیع به شهادت رسید. ۳- دو تن از شاگردان امام سجاد (ع) را نام ببرید؟

۴) (دوران امام باقر علیه السلام به بعد، عصر شکل گیری و حضور اندیشه های گوناگون و مذاهب مختلف در جامعه بود به گونه ای که حتی منکران خدا به ترویج افکار خود می پرداختند) همان گونه که در تاریخ نقل کرده اند مأمون عباسی، میان صاحبان مذاهب و ادیان، جلسات مناظره تشکیل می داد و خود به تماشا و داوری می نشست. در این شرایط، ائمه اطهار علیهم السلام به تربیت افرادی متخصص در زمینه های اعتقادی، علمی و فقهی اقدام کردند که سرآمد دانشمندان زمان خود بودند.

۴- در دوران امام باقر (ع) و بعد از ایشان کدام اندیشه ها شکل گرفتند؟

بیشتر بدانیم

برخی از شاگردان ائمه

ابوحمزه ثمالی (عالم و محدث)، هشام بن حکم (متفکر و توانا در مناظره)، جابر بن حیان (شیمی دان نامی که او را پدر علم شیمی نامیده اند)، مؤمن طاق (متخصص در عقاید دین)، هشام بن محمد (مورّخی که بیش از دویست کتاب تألیف کرد)، فضل بن شاذان (فقیه، محدث و متکلم) و احمد بن محمد برقی

نکته

از شاگردان امام جواد علیه السلام و امام هادی علیه السلام که بیش از یکصد کتاب تألیف کرد) از جمله این دانشمندان اند. در تاریخ، اسامی چهارصد تن از شاگردان امام صادق علیه السلام که دارای کتاباند، درج شده است. همچنین از یکصد و ده تن از شاگردان و کسانی که از امام جواد علیه السلام حدیث نقل کرده‌اند، در کتاب‌های تاریخ نام برده شده که در میان آنان، نام کسانی چون علی بن ابراهیم مه‌زیار اهوازی را که بیش از سی جلد کتاب تألیف کرده است، می‌توان دید.

نکته

بهرمندی از محضر ائمه اطهار علیهم السلام به شیعیان اختصاص نداشت و هر طالب علمی با شرکت در جلسات درس آنان می‌توانست از دانش آن بزرگواران استفاده کند. (ابوحنیفه، امام مذهب حنفی، محمد بن ادریس، امام مذهب شافعی، مالک بن انس، پیشوای مذهب مالکی و نیز سفیان ثوری، از جمله کسانی‌اند که از محضر امامان بزرگوار، بهره علمی برده‌اند.)^۱

۱- کدام شخصیت‌ها از محضر امامان بزرگوار بهره علمی برده‌اند؟

دانش تکمیلی ۲

برای آشنایی با دیدگاه پیشوایان اهل سنت در خصوص شخصیت و مقام علمی امامان به سایت گروه دینی بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۲

به هر ترتیب، (تلاش ائمه سبب شد تا حقیقت اسلام برای جویندگان حقیقت پوشیده نماند و کسانی که طالب حقیقت‌اند بتوانند در میان انبوه تحریفات به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند و راه حق از باطل را تشخیص دهند.

همچنین تعلیمات گران قدر ائمه اطهار علیهم السلام ذخیره بزرگی از علم و دانش دین برای آیندگان پدید آورد که مجتهدان و دانشمندان در همه زمان‌ها بتوانند از این ذخیره بزرگ استفاده کنند و احکام اسلام را مطابق با زمان برای مردم بیان نمایند.)^۲

۲- تلاش ائمه اطهار (ع) سبب چه چیزی شد؟

بیشتر بدانیم

طاووس یمانی، یکی از شخصیت‌های شجاع و سخنوری بود که در مکتب تربیتی امام سجاد و امام باقر علیهم السلام تربیت شده بود و با آیات قرآن و سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به خوبی آشنا بود. روزی هشام بن عبدالملک، حاکم اموی، به قصد حج وارد مکه شد و خواست که با برخی از بزرگان و شخصیت‌های قدیمی که آشنایی بیشتری با سخنان پیامبر دارند، ملاقات کند.

طاووس یمانی را حاضر کردند. طاووس که هشام را غاصب خلافت و ظلم‌کننده به مردم به‌شمار می‌آورد، وقتی که وارد شد، کفش خود را جلوی هشام از پا درآورد و به جای اینکه بگوید: «السلام علیک یا امیرالمؤمنین»، به گفتن «السلام علیک» قناعت کرد و منتظر اجازه نشست نشد و فوراً در مقابل هشام نشست و پیش از اینکه هشام از او احوالپرسی کند، طاووس به عنوان احوالپرسی گفت: «هشام، حالت چطور است؟» رفتار طاووس، هشام را سخت خشمناک ساخت. رو به او کرد و گفت: «این چه کاری است که در حضور من کردی؟» طاووس گفت: «چه کردم؟!» هشام گفت: «چه کرده‌ای؟! کفش‌هایت را جلوی من درآوردی، مرا امیرالمؤمنین خطاب نکردی، بدون اجازه من نشستی و این‌گونه توهین‌آمیز از من احوالپرسی کردی».

طاووس یمانی گفت: «اما اینکه کفش‌ها را در حضور تو درآوردم، برای این بود که من روزی پنج‌بار در حضور خدا کفشم را درمی‌آورم و او از این جهت بر من خشم نمی‌گیرد. اما اینکه تو را امیرمؤمنان نخواندم، چون تو واقعاً امیر همه مؤمنان نیستی و برخی از مؤمنان از حکومت تو ناراضی‌اند. اما اینکه من تو را با نام خودت «هشام» صدا زدم، برای این بود که خداوند در قرآن کریم، پیامبرانش را با اسم داوود، یحیی، عیسی علیهم‌السلام و مانند آن صدا می‌زند و توهینی هم تلقی نمی‌شود. اما اینکه چرا در حضور تو پیش از اجازه‌ات نشستم، برای این بود که از امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام شنیدم که فرمود: «اگر می‌خواهی مردی از اهل آتش را ببینی، نظر کن به کسی که خودش نشسته و مردم در اطرافش ایستاده‌اند».

هشام که حاضر جوابی او را دید، گفت: «ای طاووس مرا موعظه کن».

طاووس که می‌دانست هشام از شنیدن خوبی‌های امام علی علیه‌السلام ناراحت می‌شود، گفت: «از امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب علیه‌السلام شنیدم که در جهنم مارها و عقرب‌هایی است بس بزرگ، که مأمور گزیدن امیری هستند که با مردم به عدالت رفتار نمی‌کند».

طاووس این را گفت و به سرعت از کاخ هشام بیرون رفت.^۱

اقدام اول؛ یعنی تعلیم و تفسیر قرآن کریم، پاسخگوی مشکل تحریف اندیشه‌های اسلامی بود

اقدام دوم؛ حفظ سخنان و سیره‌ی پیامبر سبب شد که آثار ناگوار ممنوعیت نقل حدیث تو سبط خلیفه‌ی دوم کمتر شود و تعداد قابل توجهی از سخنان آن حضرت، نزد علمای شیعه حفظ گردد و امکان شناخت جاعلان حدیث فراهم آید.

بررسی کنید

در درس قبل با شرایط و مشکلات اجتماعی عصر ائمه علیهم‌السلام آشنا شدیم. اکنون توضیح دهید که

اقدامات این بزرگواران، پاسخگوی کدام‌یک از مشکلات آن دوره بوده است؟

اقدام سوم؛ یعنی تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو، هم اقدامی در مقابل تحریف در معارف بود و هم اقدامی در برابر ظهور شخصیت‌های غیر قابل اعتماد. این شخصیت‌ها نظرات و دیدگاه‌هایی ارائه می‌کردند که با حقیقت اسلام سازگاری کمتری داشت

۱- سفینه البحار، عباس قمی، ج ۵، صص ۳۴۰-۳۳۹.

اقدام چهارم؛ یعنی تربیت شخصیت‌های اسلامی، اقدامی بود در مقابل ظهور شخصیت‌ها و الگوهای غیر قابل اعتماد

انواع سوالات درس دهم دین و زندگی یازدهم انسانی

احیای ارزش های راستین

تعیین کنید کدام یک از عبارات زیر صحیح و کدام یک غلط است؟

- ۱- بنی امیه بار دیگر، دنیای اسلام را تا حدود زیادی به جاهلیت بازگرداند **صحیح**
- ۲- بعد از رحلت رسول خدا، نوشتن سخنان ایشان ممنوع نشد **غلط**
- ۳- در دوران امام باقر (ع)، حتی منکران خدا به ترویج افکار خود می پرداختند **صحیح**
- ۴- بهره مندی از محضر ائمه اطهار فقط به شیعیان اختصاص داشت **غلط**
- ۵- یاران برجسته رسول خدا (ص) مانند سلمان فارسی، عمار، ابوذر و مقداد پس از رحلت آن بزرگوار، گرد امام علی (ع) جمع شدند **صحیح**

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید

- ۱- کتاب ..... از سخنان حضرت علی (ع) و کتاب ..... از دعاهای امام سجاد(ع) است
نهج البلاغه - صحیفه سجادیه
- ۲- سعیدبن جبیر به سبب پیروی از امام سجاد(ع)، به وسیله ..... به صورتی فجیع به شهادت رسید
فرماندار بنی امیه
- ۳- دوران امام باقر(ع) به بعد، عصر شکل گیری و حضور اندیشه های گوناگون و ..... در جامعه بود
مذاهب مختلف
- ۴- در تاریخ نقل کرده اند ..... میان صاحبان مذاهب و ادیان، جلسات مناظره تشکیل می داد
مأمون عباسی
- ۵- ابوحنیفه، امام ..... ، و محمدبن ادریس، امام ..... است **مذهب حنفی - مذهب شافعی**

مجتبی محمودی، دبیر دین و زندگی شهرستان ایزه

لینک کانال تلگرام: t.me/mahmoudi_izeh